

ZARZĄDZENIE NR 134/2025
WÓJTA GMINY WERBKOWICE

z dnia 18 listopada 2025 r.

w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu:
Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice
na lata 2025 – 2030

Na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153), oraz uchwały Nr XVII/103/2012 Rady Gminy Werbkowice z dnia 19 stycznia 2012 r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2012 r., poz. 1008) zarządza się co następuje:

§ 1. Zarządza się przeprowadzenie konsultacji społecznych dotyczących projektu, Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice na lata 2025 – 2030, zwanego dalej „Projektem, który stanowi Załącznik nr 1 do Zarządzenia.

§ 2. Celem konsultacji jest zebranie opinii mieszkańców na temat zapisów projektu, Lokalnego planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Werbkowice (LPDI), który stanowi odpowiedź na konieczność rozwoju środowiskowych, zindywidualizowanych i zintegrowanych usług społecznych zgodnie z kierunkami wyznaczonymi w Strategii Usług Społecznych – polityka publiczna do roku 2030 z perspektywą do 2035 r. Dokument ten określa cele, kierunki działań oraz planowane interwencje w obszarze wsparcia mieszkańców gminy w sytuacjach zagrożenia wykluczeniem społecznym, niesamodzielności i braku dostępu do adekwatnych usług, mających istotne znaczenie dla rozwoju gminy i życia mieszkańców.

§ 3. Konsultacje przeprowadzone będą w terminie od 18 listopada 2025 r. do 18 grudnia 2025 r.

§ 4. Konsultacje przeprowadzone będą w formie udostępnienia treści projektu w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Werbkowice

§ 5. Do przeprowadzenia konsultacji powołuje się Zespół Konsultacyjny w składzie:

- 1) Róża Mudryk – Zastępca Wójta Gminy Werbkowice;
- 2) Łukasz Wojtaluk – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Werbkowicach;
- 3) Artur Bednarczuk – Inspektor ds. obsługi informatycznej urzędu i projektów;
- 4) Barbara Mękal – Starszy specjalista pracy socjalnej – koordynator Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Werbkowicach.

§ 6. Na przewodniczącego Zespołu powołuje się Panią Różę Mudryk, która kieruje pracą Zespołu, a na Sekretarza Zespołu Pana Łukasza Wojtaluka odpowiedzialnego za dokumentację prac Zespołu oraz materiałów sporządzonych i dostarczonych do Zespołu w trakcie konsultacji.

§ 7. Mieszkańcy gminy mogą wyrazić swoje opinie oraz złożyć uwagi i wnioski dotyczące Projektu za pomocą „Formularza do składania uwag, wniosków i opinii do projektu Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice na lata 2025 – 2030, stanowiącego Załącznik nr 2 do Zarządzenia.

§ 8. Wypełniony Formularz mieszkańcy gminy mogą składać do dnia 18 grudnia 2025 r., w jednej z form:

- 1) w sekretariacie Urzędu Gminy Werbkowice pokój nr 1;
- 2) drogą listową na adres: Urząd Gminy Werbkowice ul. Zamojska 1, 22-550 Werbkowice z dopiskiem „Konsultacje społeczne w sprawie Projektu Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice na lata 2025 – 2030” (decyduje data wpływu);
- 3) poprzez przesłanie skanu drogą elektroniczną na adres: ug@werbkowice.pl
- 4) poprzez system e-Doręczeń, na adres Urzędu Gminy Werbkowice: AE:PL-67223-69239-CCWVJ-19.

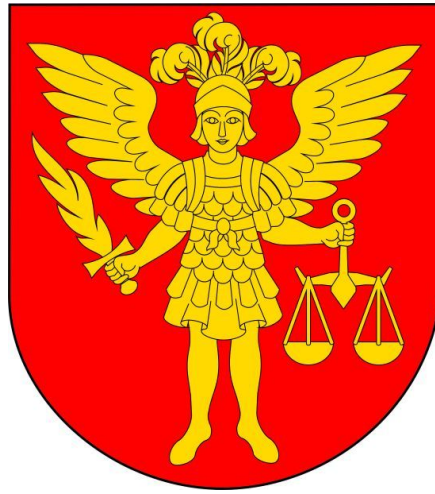
§ 9. Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji zawierające ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag, zostanie podane do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Werbkowicach.

§ 10. Wykonanie zarządzenia powierza się Zastępcy Wójta Gminy Werbkowice.

§ 11. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Wójt

Monika Podolak

Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice na lata 2025 – 2030

Werbkowice 2025

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Uwarunkowania prawne.....	5
2. Charakterystyka Gminy Werbkowice w świetle danych.....	8
2.1. Ogólna sytuacja społeczna Gminy.....	11
2.2. Rodzina i dzieci.....	14
2.3. Osoby starsze.....	19
2.4. Osoby z niepełnosprawnościami.....	20
2.5. Osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego...	23
2.6. Osoby w kryzysie bezdomności.....	24
3. Inwentaryzacja.....	26
4. Usługi społeczne w świetle wyników badań ankietowanych.....	28
5. Rekomendacje.....	35
6. Cele i obszary interwencji.....	37
6.1. Rodziny z dziećmi.....	37
6.2. Osoby starsze.....	38
6.3. Osoby z niepełnosprawnościami.....	39
6.4. Osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego....	40
7. Podsumowanie i Monitoring.....	42
8. Wskaźniki Monitoringu.....	43

Wstęp

Szanowni Państwo,

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi ważny kierunek rozwoju i zmian lokalnych polityk społecznych, szczególnie w kontekście aktualnych wyzwań i potrzeb społecznych ujawniających się na szczeblach lokalnych. Rozwój usług społecznych i proces ich deinstytucjonalizacji będzie się odbywał tam, gdzie są potrzeby społeczne, czyli na poziomie lokalnym. Stąd też kluczowe jest zaangażowanie samorządów lokalnych w planowanie i organizację całego procesu.

Deinstytucjonalizacja to proces polegający na odchodzeniu od opieki instytucjonalnej na rzecz wsparcia w środowisku lokalnym, w celu umożliwienia osobom niesamodzielnym życia w rodzinach i społecznościach. Zamiast całodobowych placówek opiekuńczych, deinstytucjonalizacja koncentruje się na rozwoju usług, które są świadczone w domach osób potrzebujących pomocy, np. pomoc domowa, usługi pielęgnacyjne czy wsparcie psychologiczne. Celem jest integracja osób w społeczeństwo i zapewnienie im samodzielności oraz dostępu do potrzebnych usług.

Opieka w środowisku lokalnym:

Deinstytucjonalizacja zakłada, że osoby potrzebujące pomocy powinny otrzymywać wsparcie w swoim domu lub środowisku lokalnym, zamiast w placówkach całodobowych.

Usługi opiekuńcze:

W procesie deinstytucjonalizacji ważny jest rozwój różnorodnych usług opiekuńczych, takich jak pomoc domowa, usługi pielęgnacyjne, wsparcie psychologiczne, usługi transportu czy edukacyjne, które pozwolą osobom samodzielnie funkcjonować w środowisku lokalnym.

Rodzina i środowisko:

Deinstytucjonalizacja podkreśla rolę rodziny i środowiska społecznego w zapewnianiu wsparcia osobie potrzebującej pomocy, a nie tylko placówek opiekuńczych.

Samodzielność:

Proces deinstytucjonalizacji ma na celu zwiększenie samodzielności osób wymagających wsparcia poprzez dostarczanie im odpowiednich usług i narzędzi, które pozwolą im na niezależne życie w społeczności.

Profilaktyka:

Deinstytucjonalizacja obejmuje również profilaktykę, mającą na celu zapobieganie umieszczeniu osób w opiece instytucjonalnej w pierwszej kolejności.

Prawa człowieka:

Deinstytucjonalizacja opiera się na poszanowaniu praw człowieka, w tym prawa do życia w społeczności i wyboru miejsca zamieszkania.

Lokalne plany deinstytucjonalizacji:

W wielu miejscach tworzone są lokalne plany deinstytucjonalizacji, które mają na celu zorganizowanie systemu wsparcia w oparciu o potrzeby lokalnych społeczności.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice zakłada przejście od tradycyjnych form opieki instytucjonalnej do nowoczesnych, zindywidualizowanych form wsparcia środowiskowego, które bardziej odpowiadają na potrzeby osób wymagających pomocy. Stanowi on ważny dokument w obszarze polityki społecznej na poziomie lokalnym. Jako strategiczny dokument lokalnej polityki społecznej, ma na celu transformację systemu opieki z instytucjonalnej na środowiskową, poprzez rozwój usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców.

1. Uwarunkowania Prawne

Deinstytucjonalizacja jako przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej wiąże się z przyznaniem priorytetu usługom społecznym realizowanym w społeczności lokalnej nad usługami stacjonarnymi. Istotą deinstytucjonalizacji są także kierunki działań takie jak rozwój zindywidualizowanych usług społecznych, w tym profilaktycznych, które mają zmniejszyć konieczność obejmowania osób opieką instytucjonalną oraz wykorzystanie zasobów i potencjału instytucjonalnej opieki długoterminowej na poczet rozwoju nowych usług środowiskowych w społeczności lokalnej. Proces deinstytucjonalizacji pokazuje jak uwzględniać prawo do decydowania o sobie oraz indywidualne potrzeby człowieka wymagającego pomocy, zwłaszcza potrzebę bycia wśród bliskich mu ludzi na co dzień. To również troska o sprawujących opiekę członków rodziny, tzw. opiekunów faktycznych.

Zmiana charakteru istniejących instytucji całodobowego pobytu w kształcie jaki znamy, przenosząc ich zasoby na poczet nowych usług w środowisku lokalnym, rozbudowa systemu różnorodnych usług środowiskowych stworzą realną możliwość wyboru sposobu życia. w przypadku dzieci daje szansę na urzeczywistnienie prawa dzieci i młodzieży do życia w rodzinach.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji został opracowany w odpowiedzi na problemy społeczne, zrozumienie, że opieka instytucjonalna często nie jest w stanie zapewnić pełnej integracji społecznej i poprawy jakości życia, jaką mogą oferować usługi świadczone w społeczności lokalnej, czyli najbliższej okolicy dla mieszkańców.

Obszar Deinstytucjonalizacji wpisuje się w aktualną agendę unijną na lata 2021–2027, gdzie Unia Europejska chce przeznaczyć na rozwój usług społecznych i Deinstytucjonalizację znaczne środki Europejskiego Funduszu Społecznego.

Podstawy prawne do stworzenia niniejszego Planu opierają się na krajowych regulacjach z zakresu pomocy społecznej, równości szans, a także przepisach międzynarodowych dotyczących praw człowieka. Przede wszystkim plan ten wpisuje się w założenia:

- 1) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zakładającej konieczność zapewnienia każdemu prawa do ochrony zdrowia, gdzie władze publiczne są zobowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom starszym oraz osobom z niepełnosprawnościami;
- 2) Ustawy o pomocy społecznej, określającej zasady organizacji i funkcjonowania systemu pomocy społecznej, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych;

- 3) Polityki publicznej pn. "Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)" przyjętej Uchwałą nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. (poz. 767);
- 4) Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026, przyjętego uchwałą nr LXIX/1258/2024 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 10 grudnia 2024 r., który stanowi punkt wyjścia dla opracowania lokalnych planów rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji realizowanych na poziomie gmin i powiatów województwa lubelskiego;

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji jest zatem spójny z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu. Zgodnie z "Ogólnopolskimi wytycznymi tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych" – Lokalne Plany mają na celu:

- 1) wyznaczenie kierunków rozwoju usług społecznych na szczeblu lokalnym, zarówno w zakresie koniecznych interwencji, jak i podjęcia działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym;
- 2) dokonanie pogłębionej diagnozy potrzeb społecznych w społeczności lokalnej co do zakresu i form usług - (działania diagnostyczne i analityczne określające stan faktyczny (jak jest?), jak i określić wyzwania na najbliższą przyszłość (jak ma być?);
- 3) analizę potrzeb wszystkich stron procesu organizacji usług – zarówno samych odbiorców, jak i potencjalnych dostawców usług społecznych;
- 4) analizę kosztową inwestycji w usługi społeczne w kontekście możliwości budżetowych samorządów i innych podmiotów, z uwzględnieniem w kalkulacji kosztów mieszanych form finansowania usług wskazując na źródła krajowe, samorządowe, europejskie, a także partycypację w kosztach korzystających z usług.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji stanowi dokument, który ma powiązać dostępne źródła finansowania, w szczególności fundusze europejskie, a także inne środki finansowe z lokalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji.

Obecnie Gmina Werbkowice otrzymała dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 na realizację projektu pt.: Integracja społeczna w Gminie Werbkowice zawsze skuteczna!

Czas trwania: 01.07.2025 r. - 31.12.2027 r.

Realizatorzy projektu: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Wandalowie – Wandalska Zagroda w Kotorowie.

Cel główny projektu to: aktywizacja społeczna osób najbardziej zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych oraz integracja społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym realizacja działań na rzecz rozwoju lokalnego na terenie Gminy

Werbkowice, poprzez realizację prac adaptacyjnych pomieszczeń, które będą następnie wykorzystane do wsparcia na rzecz aktywizacji i integracji społecznej dla 20 osób (15K, 5M) w terminie 01.07.2025 r. - 31.12.2027 r.

W ramach projektu zakłada się następujące działania:

- prace adaptacyjne w budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Werbkowicach w okresie od 01.09.2025 r. do 31.12.2025 r. oraz zakup wyposażenia, m. in. zestawu mebli kuchennych, sprzętów i artykułów gospodarstwa domowego, laptopów z oprogramowaniem, zestawu do majsterkowania oraz zajęć kreatywnych;
- wsparcie psychologiczne indywidualne i grupowe uczestników projektu;
- zajęcia z obsługi komputera, e-usług i cyberprzestępczości;
- warsztaty kulinarne oraz konsultacje dietetyczne;
- zajęcia rekreacyjno-ruchowe;
- warsztaty z rękodzieła antycznego i majsterkowania;
- warsztaty kreatywne;
- spotkania i wyjazdy integracyjne, wizyty studyjne.

Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice na lata 2025-2030 opiera się na analizie danych, którymi jest rozeznanie potrzeb społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych. Dokument odpowiada na współczesne wyzwania w obszarze polityki społecznej, takie jak starzenie się społeczeństwa i inne zmiany demograficzne, a także wzrost liczby osób wymagających wsparcia w formie usługowej. Niniejszy dokument zawiera diagnozę sytuacji społecznej gminy, wnioski z diagnozy potrzeb, oraz określa cele jak i planowane działania. Dokument wyznacza kierunki rozwoju usług społecznych, usług zdrowotnych oraz deinstytucjonalizacji na poziomie lokalnym.

Zaangażowanie samorządu lokalnego w planowanie i wdrażanie procesu deinstytucjonalizacji, rozwój usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców oraz skoordynowanie działań podejmowanych przez różne podmioty na terenie gminy, z uwzględnieniem potencjału i zasobów sektora obywatelskiego i partnerów społecznych sprzyjać będzie transformacji systemu opieki z instytucjonalnej na środowiskową.

Podstawy prawne do stworzenia niniejszego Planu opierają się na krajowych regulacjach z zakresu pomocy społecznej, równości szans, a także przepisach międzynarodowych dotyczących praw człowieka. Przede wszystkim plan ten wpisuje się w ducha Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych oraz Konsultacji Rzeczypospolitej Polskiej, zobowiązujących do stworzenia

systemu wsparcia, który respektuje godność, autonomię i aktywne uczestnictwo każdej osoby w życiu społecznym.

2. Charakterystyka Gminy Werbkowice w świetle danych

Gmina Werbkowice to gmina wiejska położona w województwie lubelskim, w powiecie hrubieszowskim. Zajmuje zachodnią część powiatu, a jej obszar wynosi 18 715,09 hektarów, co stanowi 14,83% powierzchni całego powiatu i pod względem powierzchni zajmuje czwarte miejsce w powiecie. Jest jednym z kluczowych samorządów w regionie. Jej położenie geograficzne oraz urozmaicona struktura terenu mają istotny wpływ na rozwój zarówno społeczny, jak i gospodarczy tej jednostki administracyjnej. Gminę tworzy 29 sołectw. Sołectwa tworzące gminę Werbkowice to: Adelina, Alojzów, Dobromierzyce, Gozdów, Honiatycze, Honiatycze-Kolonia, Honiatyczki, Hostynne, Hostynne-Kolonia, Konopne, Kotorów, Łotów, Łysa Góra, Malice, Peresołowice, Podhorce, Sahryń, Sahryń-Kolonia, Strzyżowiec, Terebiniec, Terebiń, Terebiń Kolonia, Terebiń-Zady, Turkowice, Werbkowice, Wilków, Wilków-Kolonia, Wronowice, Zagajnik.

Obszar gminy rozlokowany jest po obu stronach drogi krajowej nr 74, na trasie Zamość – Hrubieszów. Siedziba gminy znajduje się w odległości 13 km od siedziby powiatu, miasta Hrubieszów, 39 km od Zamościa - stolicy dawnego województwa zamojskiego oraz 125 km od Lublina - stolicy województwa lubelskiego. Funkcję centrum usługowo-administracyjnego w gminie pełni miejscowość Werbkowice, będąca siedzibą władz samorządowych.

Werbkowice są gminą graniczącą z następującymi gminami:

- od północnego wschodu z gminą Hrubieszów,
- od południowego wschodu z gminą Mirce,
- od południa z gminą Tyszowce,
- od zachodu z gminą Miączyn,
- od północy z gminą Trzeszczany.

System komunikacyjny gminy opiera się sieci drogowej i dwóch liniach kolejowych. Kluczowe dla transportu są wspomniana wyżej droga krajowa nr 74 oraz droga wojewódzka nr 850, stanowiące główne korytarze transportowe.

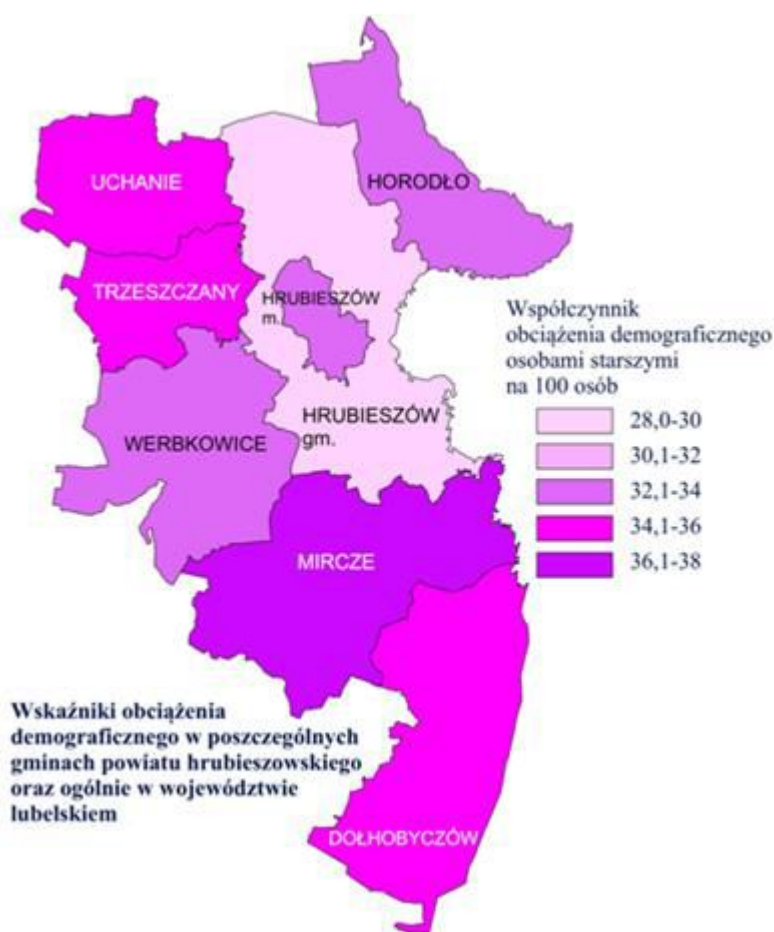
Gmina Werbkowice dysponuje podstawową infrastrukturą, która zaspokaja potrzeby lokalnej społeczności. Sieć dróg gminnych (134 km), choć w części wymagająca modernizacji, zapewnia dojazd do najważniejszych miejsc w gminie i połączenie z innymi gminami powiatu. W gminie znajdują się szkoły podstawowe, placówki zdrowotne oraz obiekty użyteczności publicznej, które umożliwiają mieszkańcom dostęp do niezbędnych usług. Niemniej jednak, dla dalszego rozwoju społecznego i gospodarczego gminy, konieczne jest inwestowanie w rozbudowę infrastruktury, szczególnie w zakresie komunikacji, dostępu do szerokopasmowego internetu oraz modernizacji obiektów użyteczności publicznej.

Gmina Werbkowice jest położona w bliskim sąsiedztwie granicy z Ukrainą, co potencjalnie stwarza unikalne możliwości dla rozwoju współpracy transgranicznej. Zarówno wymiana handlowa, jak i kulturalna, może przyczynić się do rozwoju gminy, a także do budowania lepszego zrozumienia i relacji między mieszkańcami obu stron granicy. Współpraca może obejmować także wspólne projekty infrastrukturalne, turystyczne czy ekologiczne. Jednakże w dobie konfliktu zbrojnego mającego miejsce na terytorium Ukrainy, bliskie sąsiedztwo niesie za sobą zagrożenie rozszerzeniem konfliktu na terytorium Polski, zwłaszcza gmin i powiatów przygranicznych.

Na przestrzeni lat 2018-2024, we wszystkich gminach powiatu hrubieszowskiego można zauważyć tendencję spadkową, jeśli chodzi o liczbę mieszkańców. Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. gminę Werbkowice zamieszkiwało 8 759 mieszkańców, w tym 4 372 kobiet i 4 387 mężczyzn, co plasuje ją na czwartym miejscu w powiecie pod względem liczby ludności. W 2024 r. w gminie Werbkowice urodziło się 42 osoby, w tym 16 dziewczynek i 26 chłopców, a zmarło 105 osób, w tym 59 kobiet i 46 mężczyzn. Wobec tego przyrost naturalny (PN) w 2024 roku był ujemny i wyniósł - 63 oznacza to, że w 2024 roku więcej osób zmarło niż się urodziło. Gęstość zaludnienia, czyli średnia ilość osób, jaka mieszka na danej powierzchni, w gminie Werbkowice w 2024 r. wyniosła ponad 47 osób na 1 km² i nieznacznie zmieniła się w porównaniu z poprzednimi latami. Najbardziej liczną grupą ludności są mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Niepokojące jest

zjawisko wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przy zmniejszającej się liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym.

Wartość współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi w populacji ogółem w poszczególnych gminach powiatu hrubieszowskiego przedstawia poniższa mapa.

Dane dotyczące prognozy ludności gminy Werbkowice do 2030 roku wskazują na zdecydowaną tendencję spadkową w liczbie jej mieszkańców od roku 2017. Jednocześnie obserwuje się wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Analiza danych z lat 2017-2021 potwierdza ten negatywny trend demograficzny, wyrażający się zarówno w spadku liczby mieszkańców, jak i w procesie starzenia się społeczeństwa.

Takie przemiany demograficzne mogą mieć poważne konsekwencje dla społeczności i mogą wymagać proaktywnych działań ze strony samorządu. Celem takich działań powinno być

odwrócenie obecnego trendu, aby zapewnić długoterminową stabilność oraz poprawić czynniki demograficzne.

Może to obejmować strategie związane z promowaniem zdrowego stylu życia, inwestycje w usługi społeczne, a także promocję gminy jako atrakcyjnego miejsca do życia dla młodych rodzin i osób aktywnych zawodowo.

Gminę Werbkowice zgodnie z trendami demograficznymi również dotyczą problemy związane z depopulacją i starzeniem się lokalnej społeczności, z tego względu, wyzwaniem dla władz gminy jest stworzenie warunków sprzyjających zarówno aktywizacji zawodowej młodszych osób, jak i zapewnienie odpowiednich usług społecznych dla osób starszych.

Koncentracja ludności na terenie gminy jest korzystna, sprzyja bowiem poprawie jakości życia mieszkańców (łatwiejsza realizacja zadań własnych gminy w zakresie infrastruktury społecznej, np. szkół, ekonomicznie i społecznie uzasadniony rozwój infrastruktury technicznej) oraz rozwojowi gospodarczemu (większe skupiska ludności zwiększają popyt na dobra i usługi).

W strukturze użytkowania ziemi w gminie Werbkowice użytki rolne stanowią ok. 75% powierzchni ogólnej gminy, natomiast ok. 1,6% powierzchni stanowią grunty leśne, co powoduje, że gospodarka Gminy Werbkowice jest oparta głównie na rolnictwie, które stanowi fundament ekonomiczny regionu. Wiele rodzin utrzymuje się z upraw rolnych oraz hodowli zwierząt. Gmina charakteryzuje się jednymi z najkorzystniejszych warunków glebowych w województwie lubelskim, a także na terenie całej Polski. Jest to rezultatem obecności czarnoziemów, a także innych gleb o doskonałych właściwościach (m.in. rędziny i gleby brunatne). w ostatnich latach, w związku z rosnącym zainteresowaniem turystyką wiejską, pojawiły się również inicjatywy mające na celu rozwój usług agroturystycznych. Ponad to, miejscowości na terenie gminy służą jako doskonałe punkty wypadowe do innych atrakcyjnych tras turystycznych w regionie. Gmina stawia także na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, w szczególności w zakresie usług oraz handlu lokalnego, które są istotnym uzupełnieniem dla tradycyjnych gałęzi gospodarki.

2. 1. Ogólna sytuacja społeczna Gminy

W 2024 r. w gminie Werbkowice zarejestrowanych było w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej 224 aktywnych przedsiębiorców. Struktura funkcjonujących podmiotów gospodarczych wg stanu na koniec 2024 r. przedstawiała się następująco:

- 220 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą,
- 4 – działalność prowadzona wyłącznie w formie spółki/spółki cywilnej.

Na koniec 2024 r. w gminie Werbkowice 791 osób pozostawało bez pracy, przy czym dominującym niekorzystnym zjawiskiem jest duża liczba długotrwale bezrobotnych – 180 osób, co stanowi 22,76% ogółu zarejestrowanych. Dynamika bezrobocia charakteryzuje się ciągłymi wahaniami zależnymi od prac sezonowych oraz programów rynku pracy. Istotne znaczenie ma

również restrukturyzacja sektora cukrowniczego i jej wpływ na zatrudnienie w największym zakładzie pracy w gminie – Cukrowni Werbkowice, uruchomionej w 1963 r., która współpracuje z około 2200 plantatorami buraka cukrowego. Stopa bezrobocia w powiecie hrubieszowskim jest zdecydowanie wyższa od średniej dla województwa lubelskiego.

Gmina Werbkowice, ze względu na swoje położenie w rejonie o charakterze rolniczym, boryka się z problemami związanymi z ochroną środowiska, w tym z gospodarką odpadami oraz ochroną wód i gruntów rolnych. Jednym z celów władzy gminnej jest promowanie ekologicznych praktyk w rolnictwie oraz rozwój zrównoważonej turystyki. Zajmuje się także edukowaniem mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, zarządzania odpadami i oszczędzania zasobów naturalnych. Inwestycje w odnawialne źródła energii oraz modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej są również planowane jako element strategii na przyszłość.

Krajobraz gminy jest bardzo zróżnicowany, ze względu na ukształtowanie terenu przynależy do dwóch odrębnych regionów: Działów Grabowieckich (część płn. zach.) i Kotliny Hrubieszowskiej (pozostała część). Teren gminy jest częściowo zagospodarowany, występują również tereny otwarte, do których się zalicza:

- rolniczą przestrzeń produkcyjną bez zabudowy lub z rozproszoną zabudową kolonijną;
- doliny rzek, łąki, pastwiska, stawy, lasy;
- różnorodna szata roślinna, stanowiąca pokrycie obszaru: rolnicze uprawy oraz pokrycia, łąkowe i leśne.

W okolicy miejscowości Wronowice znajduje się „jezioro” Chomiczyzna, które charakteryzuje się występowaniem rzadkich i chronionych gatunków fauny. Do krajobrazu wprowadzana jest funkcja agroturystyki oraz uzupełniająca zabudowa o charakterze letniskowym (Werkowice, Konopne, Terebiniec, Turkowice), jedynie w okolicy Cukrowni krajobraz jest dysharmonijny, o charakterze przemysłowym. z uwagi na występowanie erozji gleb niezbędne będą zabiegi przeciwoerozyjne poprzedzone specjalistycznymi opracowaniami. Gminę Werbkowice charakteryzuje duża atrakcyjność przyrodnicza i turystyczna, która wynika ze zróżnicowania tutejszego środowiska geograficznego. Tereny te wyróżniają się niespotykanym bogactwem form ochrony przyrody. Znajdują się tu trzy strefy krajobrazowe: ekologiczna, osadnicza i rolna oraz 128 pomników przyrody.

Gmina Werbkowice, mimo że dysponuje odpowiednią bazą usług społecznych, stawia przed sobą wyzwania związane z rosnącymi potrzebami społecznymi. Zmieniająca się struktura demograficzna, wzrastająca liczba osób starszych oraz konieczność wsparcia rodzin w trudnej sytuacji życiowej, wymagają ciągłego rozwoju sektora usług społecznych. W tym celu gmina

współpracuje z organizacjami pozarządowymi, ośrodkami pomocy społecznej oraz innymi instytucjami, aby zapewnić odpowiednie wsparcie zarówno dla osób starszych, jak i dzieci oraz rodzin. Z kolei, potrzeba zapewnienia usług opiekuńczych, wsparcia psychologicznego i socjalnego, będzie jednym z kluczowych celów gminy w nadchodzących latach.

Od 2020 r. w gminie działa Klub Senior+ w Werbkowicach „Złota Jesień”. Uczestnikami Klubu są mieszkańcy gminy Werbkowice w wieku pow. 60 lat, nieaktywni zawodowo. Celem działalności Klubu Senior+ jest zwiększenie aktywności w życiu społecznym seniorów poprzez integrację społeczną, rozwój ogólnej sprawności fizycznej i zapewnienie alternatywnej formy spędzania czasu wolnego.

W gminie Werbkowice funkcjonują placówki edukacyjne: dwie szkoły podstawowe prowadzone przez Gminę tj. w Werbkowicach i Sahryniu, trzy szkoły podstawowe prowadzone przez osoby prawne (stowarzyszenia): w Malicach, Hostynnem-Kolonii i Podhorcach, które zapewniają kształcenie dzieci i młodzieży na poziomie podstawowym. Dodatkowo na terenie gminy funkcjonuje placówka wychowania przedszkolnego – Przedszkole Samorządowe „Bajka” w Werbkowicach. Dzieci mogą również korzystać z oddziałów przedszkolnych i punktów przedszkolnych funkcjonujących przy szkołach podstawowych poza miejscowością Werbkowice. Wydatki związane z edukacją stanowią istotną część budżetu gminy, co podkreśla priorytetową rolę tego obszaru dla społeczności lokalnej. Władze gminy kładą duży nacisk na poprawę jakości edukacji, wyposażenie szkół oraz organizowanie zajęć pozalekcyjnych, które wspierają rozwój intelektualny i społeczny uczniów.

W zakresie kultury prężnie działa Gminny Ośrodek Kultury w Werbkowicach, organizując różnorodne wydarzenia, takie jak festyny, koncerty, czy wystawy lokalnych artystów, które mają na celu integrację społeczności oraz pielęgnowanie tradycji i lokalnych wartości. Jednakże, z uwagi na stosunkowo niewielką liczbę mieszkańców, gmina zмага się z ograniczonymi zasobami w tym obszarze, co stanowi wyzwanie w kontekście zapewnienia dostępu do szerokiej oferty kulturalnej. Doskonałe wsparcie w tej sferze zapewniają koła gospodyń wiejskich (16 KGW), które z reguły funkcjonują przy świetlicach wiejskich w poszczególnych miejscowościach gminy.

Obok kultury, kluczową rolę w aktywności społecznej mieszkańców Gminy Werbkowice odgrywa sport, kształtując jej wizerunek jako miejsca nowoczesnego i pełnego dynamizmu. Bogate zaplecze rekreacyjne gminy, położone z dala od miejskiego zgiełku, sprzyja atmosferze skupienia i koncentracji. Oferuje ono nie tylko możliwość aktywnego spędzenia czasu, ale także efektywny wypoczynek. Wśród gminnych obiektów sportowych i rekreacyjnych należy wymienić:

1. Stadion sportowy w Werbkowicach z zadaszonymi miejscami siedzącymi dla 400 osób.

2. Hala sportowa w Werbkowicach z boiskami do siatkówki, koszykówki, piłki nożnej oraz trybunami na około 200 miejsc. W jej skład wchodzi także sanitariaty, sauna, sala fitness oraz siłownia.
3. Kompleks boisk sportowych "Orlik" w Werbkowicach, oferujący boisko piłkarskie oraz boisko wielofunkcyjne.
4. Profesjonalne place zabaw i siłownie zewnętrzne, dostępne dla mieszkańców Werbkowic, Gozdowa, Podhorzec, Sahrynia, Malic, Kotorowa i Peresołowic.
5. Skatepark zlokalizowany w Werbkowicach, na terenie przy Szkole Podstawowej w Werbkowicach.
6. Przystań kajakową w Kotorowie, która stanowi doskonałe miejsce dla miłośników wodnej aktywności fizycznej.

Gmina Werbkowice stoi przed szeregiem wyzwań, które wymagają skoncentrowanych działań w różnych obszarach. Do najważniejszych z nich należy:

- wspieranie aktywizacji zawodowej i społecznej, szczególnie osób młodszych oraz seniorów;
- rozwój infrastruktury transportowej i cyfrowej, w tym modernizacja sieci drogowej i szerokopasmowego internetu;
- zwiększenie dostępu do usług społecznych i edukacyjnych, zwłaszcza dla osób w trudnej sytuacji życiowej;
- promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez inwestycje w ochronę środowiska i wspieranie ekologicznych rozwiązań w rolnictwie.

Dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców, stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, a także dalsze inwestowanie w edukację, zdrowie i infrastrukturę, stanowi fundament rozwoju gminy Werbkowice. Wspólna praca lokalnych władz, mieszkańców oraz organizacji pozarządowych ma na celu stworzenie silnej, spójnej i nowoczesnej społeczności, gotowej stawić czoła wyzwaniom XXI wieku.

2.2. Rodzina i dzieci

Aktualny stan realizacji usług dla rodzin z dziećmi

Edukacja i wychowanie są niezmiernie istotne w społeczności, odgrywając kluczową rolę w formowaniu kapitału ludzkiego, co ma zasadnicze znaczenie dla potencjalnego rozwoju społeczeństwa. Jakość tego kapitału, na którą znacząco wpływa system edukacyjny, ma fundamentalne znaczenie dla takich aspektów jak rynek pracy.

Instytucjonalne formy opieki nad najmłodszymi odgrywają kluczową rolę w wychowaniu dzieci. Przedszkolne wychowanie odbywa się w placówce przedszkolnej, takiej jak przedszkole.

Wychowanie to ma na celu opiekę nad dziećmi, wspieranie ich indywidualnego rozwoju i realizację podstawy programowej, obejmując dzieci od 3 do 6 roku życia.

Obszar rodziny w Gminie Werbkowice stoi przed wieloma wyzwaniami, wśród których kluczowe to niska dzietność, spadająca liczba urodzeń, a także problemy opiekuńczo-wychowawcze.

W wielu sytuacjach kryzysowych, brakuje wsparcia ze strony najbliższego otoczenia, co prowadzi do konieczności interwencji ze strony systemu pomocy społecznej.

Skuteczność działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Werbkowicach, szczególnie poprzez wsparcie asystenta rodziny jest kluczowe dla poprawy sytuacji rodzin.

Problemy rodzinne mają bardzo dużą skalę i wymagają zintegrowanych, wielopoziomowych działań. Wśród najczęstszych trudności są bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, powielanie negatywnych wzorców z poprzednich pokoleń, a także dziedziczenie problemów charakterystycznych dla danego środowiska. Te czynniki negatywnie wpływają na jakość życia dzieci oraz ich przyszłe możliwości rozwoju, co podkreśla konieczność kompleksowego i skoordynowanego wsparcia w celu przeciwdziałania narastającym problemom społecznym. Działania pomocowe wymagają intensywnego wsparcia rodzin w trudnych sytuacjach oraz działań profilaktycznych, żeby zapobiegać eskalacji tych problemów. w 2024 roku w ramach działań wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach zapewniał rodzinom wsparcie asystenta rodziny oraz dostęp do specjalistycznego poradnictwa.

Na terenie Gminy Werbkowice zadania z zakresu pomocy społecznej, określonej w ustawie o pomocy społecznej oraz innych przepisach realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach. Jednym z działań mającym na celu pomoc rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi jest praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych. W ramach pracy socjalnej prowadzone jest poradnictwo socjalne: udzielane są informacje na temat rodzajów świadczeń, kryteriów ich przyznawania, poradnictwo dotyczące przeciwdziałania przemocy oraz o możliwościach skorzystania z pomocy specjalistycznej na terenie gminy i powiatu. Natomiast uczniowie w szkołach z terenu naszej gminy korzystają z pomocy pedagogiczno – psychologicznej, w szkołach realizowane są zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, dydaktyczno – wyrównawcze, pomoc logopedyczna, zajęcia społeczno – emocjonalne oraz rozwijające uzdolnienia.

W 2024 roku asystent rodziny współpracował łącznie z 10 rodzinami w tym 7 rodzin na wnioski Sądu Rodzinnego które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej. Głównymi problemami występującymi w rodzinach objętych wsparciem asystenta są niskie umiejętności lub niezaradność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych

i w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz gospodarowania budżetem domowym, uzależnienie od alkoholu, problemy zdrowotne, w tym zaburzenia o podłożu psychicznym, zachowania aspołeczne dzieci, problemy edukacyjne i wychowawcze małoletnich, nie uczęszczanie małoletnich na zajęcia w szkole, brak kontaktu rodziców z placówką oświatową, bezrobocie, niski poziom umiejętności załatwiania spraw urzędowych, przemoc domowa.

Głównym celem pracy asystenta rodziny jest poprawa funkcjonowania środowiska rodzinnego oraz zapewnienie dzieciom warunków do prawidłowego rozwoju. Asystent podczas pracy z rodziną używa całego wachlarza metod zmierzających do osiągnięcia wyznaczonych celów, udziela pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym zdobywaniu i podwyższaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, racjonalnego gospodarowania budżetem domowym poprzez zachęcanie członków rodziny do systematycznego wykonywania prac w domu i utrzymywania porządku, zwrócenie szczególnej uwagi na utrzymanie czystości, motywowanie do przeprowadzania drobnych remontów w domu, nauczenie sporządzania listy zakupów, założenia zeszytu wydatków, ustalanie priorytetów zakupowych i ustalania wydatków.

Asystent rodziny udziela również pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych poprzez motywowanie do skorzystania z pomocy psychologa, udziela wsparcia w napotkanych trudnościach, doradza, podnosi samoocenę, motywuje do uczestnictwa w terapii w Poradni Uzależnień od Alkoholu i pomaga w rozwiązywaniu konfliktów.

Głównym celem asystenta rodziny jest wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze, co ma umożliwić pozostanie dzieci w ich biologicznych rodzinach, zapobiec umieszczeniu ich w pieczy zastępczej lub umożliwić powrót dzieci wcześniej umieszczonych w pieczy zastępczej do ich rodzin biologicznych.

Obecnie na terenie naszej Gminy Werbkowice realizowane są następujące usługi na rzecz rodzin i dzieci

1. Asystent rodziny;
2. Rządowy Program Posiłek w Szkole i w Domu;
3. Karta Dużej Rodziny;
4. Program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2012 – 2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszy Społecznego PLUS;
5. Pomoc materialna dla uczniów – stypendia szkolnego;
6. Dodatki mieszkaniowe;
7. Realizacja obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Karta Dużej Rodziny

Karta Dużej Rodziny to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze KDR mają możliwość

tańszego korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. KDR wspiera budżet rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług.

W 2024 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Werbkowicach rodziny wielodzietne złożyły 65 wniosków o wydanie KDR, łącznie wydano rodzinom 108 kart.

Pomoc Żywnościowa dla Mieszkańców Gminy Werbkowice

W 2024 roku po raz kolejny Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach prowadził kwalifikację do Programu Europejskiego na Pomoc Żywnościową 2021-2027 – Podprogram 2024 w postaci artykułów spożywczych które dostarczył Bank Żywności w Lublinie a następnie realizował dystrybucję żywności z ww. Programu.

Pomoc była skierowana do osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, których miesięczny dochód nie przekraczał 265% kryterium dochodowego

W 2024 r. sprowadzono 16 619,36 kg żywności, wydano 1 293 paczek dla 431 osób.

Pomoc materialna dla uczniów

Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwia pokonywanie barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych.

Pomoc materialna dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Werbkowice realizowana jest poprzez wypłatę stypendium szkolnego.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach w 2024 roku wypłacił stypendium szkolne dla 23 uczniów na łączną kwotę 16289,56 zł.

Dodatki mieszkaniowe

Dodatek mieszkaniowy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach w 2024 roku wypłacił dodatki mieszkaniowe 12 rodzinom na łączną kwotę 27 667,39 zł.

Należy nadmienić, że głównym celem działań Gminy Werbkowice jest poprawa jakości życia rodzin oraz dzieci i młodzieży zamieszkałych w Gminie Werbkowice poprzez zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych świadczonych na rzecz rodziny. Wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin, wsparcie w sytuacjach kryzysowych, aby dzieci mogły dorastać w warunkach rodzinnych lub zbliżonych do rodzinnych.

Potrzeby i działania:

Plan działania ma na celu wsparcie rodziny jako podstawowej komórki społecznej, zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa i stabilności oraz rozwój profesjonalnych usług opiekuńczych i wychowawczych w społeczności lokalnej. Działania te, zgodne są z regionalnymi i krajowymi wytycznymi, mają przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Werbkowice oraz realizacji tego procesu.

- Ważna jest organizacja kursów i warsztatów dla rodziców/opiekunów, pracowników instytucji działających w obszarze wspierania rodziny obejmujących takie tematy jak zdrowie psychiczne, rozwój dziecka, techniki wychowawcze, komunikacja z dziećmi, umiejętności radzenia sobie ze stresem.
- Potrzebna jest pomoc w integracji rodzin oraz motywowanie do uczestniczenia w życiu społecznym i kulturalnym.
- Niski poziom wykształcenia i brak perspektyw zawodowych ograniczają możliwości wspierania rozwoju edukacyjnego dzieci. Utworzenie świetlicy środowiskowej pomogłoby wspierać dzieci i młodzież w procesie wychowawczym i edukacyjnym. Istotnym jest poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych we współpracy z różnymi instytucjami.
- Ważne jest podnoszenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców, w tym aktywnego spędzania czasu z dzieckiem oraz edukowanie rodziców w zakresie potrzeb ich dzieci poprzez kierowanie ich na warsztaty i szkolenia.
- Należy zwiększyć dostępność do specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i rodzinnego, ponieważ poradnictwo w szkołach i Ośrodku Pomocy Społecznej jest niewystarczające.
- Potrzebne jest podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących problematyki opiekuńczo-wychowawczej, uzależnień i problemów w nauce dzieci, rodziców i pedagogów. Ograniczone zaś zasoby finansowe mogą być wyzwaniem w realizacji kompleksowych programów wsparcia rodziny.
- Istotną potrzebą wielu rodzin jest wsparcie w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Bezradność w tych obszarach jest jedną z przyczyn trudności rodzin. Istotnym wyzwaniem jest tu brak woli współpracy rodzin korzystających z pomocy społecznej.
- Niskie umiejętności oraz niezaradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego często przyczyniają się do głębszych problemów społeczno – ekonomicznych. Potrzebne więc jest promowanie oraz ustanawianie rodzin

wspierających dla rodzin przeżywających trudności oraz szkolenia dla rodzin wymagających wsparcia.

2.3. Osoby starsze

Aktualny stan realizacji usług dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (starszych i chorych) – definicja starości i starzenia się:

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Starość jako etap, stan w życiu człowieka ma charakter statyczny, starzenie się natomiast, traktowane jako proces rozwojowy i jest zjawiskiem dynamicznym.

Postępujące zmiany społeczno – ekonomiczne, coraz szybszy postęp techniczno – informatyczny, wzrost stopy życiowej ludności, rozwój i osiągnięcia medycyny, przyczyniają się do wydłużenia życia ludzkiego. Konsekwencją tego jest szybszy wzrost liczby osób w podeszłym wieku, niż liczby osób nowo narodzonych. Jednakże wiek kalendarzowy nie jest jednak najważniejszym miernikiem nasilenia się procesów starzenia.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia w niej trzy zasadnicze etapy:

- od 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- od 75 – 90 r. ż. – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 11 września 2015 roku o osobach starszych, osoba starsza, to ta która ukończyła 60 rok życia.

Za podstawowe cechy starości uważa się:

- znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym;
- postępujące ograniczenie samodzielności życiowej;
- stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć samotność, chorobę, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności. Wszystkie te problemy wskazują na istniejącą marginalizację osób starszych jako zbiorowości, czego przykładem może być stopniowe

eliminowanie ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego w momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego.

Struktura demograficzna gminy wskazuje na postępujący proces starzenia się. w 2024 roku w gminie Werbkowice zamieszkiwało 8 759 mieszkańców z czego 2 183 to osoby po 60 roku życia, w tym 1 390 kobiet i 793 mężczyzn.

Struktura demograficzna Gminy Werbkowice wskazuje na postępujący proces starzenia się mieszkańców.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach prowadzi Klub Senior+ „Nasza Jesień”. w klubie prowadzone są animacje czasu wolnego dla seniorów, mające na celu zagospodarowanie go w sposób korzystny dla ich zdrowia i dobrego samopoczucia. Spotkania organizowane w klubie mają za zadanie usprawnić ich kondycję fizyczną oraz psychiczną oraz pobudzić kreatywność – niezbędny czynnik do samorozwoju osób starszych. Są to zajęcia podnoszące aktywność: fizyczną (gimnastyka dopasowana do wieku i zdrowia podopiecznych), intelektualną (treningi umysłu), pobudzające kreatywność (zajęcia artystyczno plastyczne), zajęcia integracyjne polegające na wspólnych animacjach ruchowych oraz zajęcia kulinarne, wspólne przyrządzanie posiłków integruje grupę i wprowadza atmosferę bliskości. Szóstego września 2024 r. Seniorzy z gminy Werbkowice byli na XI. Międzynarodowych Senioraliach w Krakowie.

Gmina Werbkowice uczestniczy w Programie Gmina Przyjazna Seniorom i Ogólnopolskiej Karcie Seniora, dzięki czemu osoby powyżej 60 roku życia mogą otrzymywać karty uprawniające do zniżek w całej Polsce oraz uczestniczyć w organizowanych wydarzeniach.

Na terenie naszej Gminy realizowane są następujące usługi na rzecz osób starszych i chorych:

1. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania;
2. Kierowanie do domów pomocy społecznej;
3. Program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2012 – 2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszy Społecznego PLUS;
4. Działalność Klubu Senior + „Nasza Jesień”;
5. Praca socjalna.

2.4 Osoby z niepełnosprawnościami

Osoby z niepełnosprawnościami to zróżnicowana grupa, której cechy zależą od rodzaju i stopnia niepełnosprawności.

Rodzaje niepełnosprawności:

1. Niepełnosprawność sensoryczna: obejmuje osoby z uszkodzeniami narządów zmysłów, takimi jak wzrok i słuch. Do tej grupy należą osoby niewidome, słabowidzące, głuche i niedosłyszące. Charakteryzuje się to obniżoną zdolnością odbioru bodźców zmysłowych;

2. Niepełnosprawność intelektualna: dotyczy osób z obniżoną sprawnością intelektualną, co objawia się m.in. schematyzmem myślenia, obniżonym krytycyzmem oraz trudnościami w porównywaniu, dostrzeganiu różnic i podobieństw oraz przeprowadzaniu operacji logicznych;
3. Niepełnosprawność ruchowa: dotyczy osób z ograniczeniami w zakresie sprawności ruchowej, co może wpływać na ich mobilność i zdolność do wykonywania codziennych czynności;
4. Niepełnosprawność psychiczna: obejmuje zaburzenia zdrowia psychicznego, które wpływają na funkcjonowanie emocjonalne i społeczne jednostki.

Stopnie niepełnosprawności:

W Polsce wyróżnia się trzy stopnie niepełnosprawności:

- Lekki: osoba jest w stanie samodzielnie funkcjonować i wykonywać podstawowe czynności życiowe, ale może potrzebować wsparcia w niektórych obszarach;
- Umiarkowany: osoba wymaga częściowej pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz dostosowania warunków pracy i życia;
- Znaczny: osoba niezdolna do samodzielnej egzystencji, wymagająca stałej opieki i pomocy w większości aspektów życia;

Każda osoba z niepełnosprawnością jest unikalna, a jej potrzeby i możliwości zależą od indywidualnych cech oraz rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Ważne jest indywidualne podejście oraz dostosowanie wsparcia do konkretnych potrzeb.

Innym ważnym czynnikiem jest prawny status osób z niepełnosprawnościami. i tak podzielić je można na:

1. Osoby niepełnosprawne prawnie- osoby posiadające aktualne orzeczenie wydane przez uprawniony do tego organ;
2. Osoby niepełnosprawne biologicznie- osoby, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności, ale posiadają bądź odczuwają brak możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społeczno-zawodowym spowodowaną procesem chorobowym.

W 2024 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach realizował dwa programy ogłoszone przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki społecznej, które były finansowane ze środków z Funduszu Solidarnościowego.

- **Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2024.**

Głównym celem programu było zapewnienie osobom z niepełnosprawnością wsparcia asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Programem

były objęte osoby niepełnosprawne posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (albo orzeczeniu równoważnym) wymagające wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym.

Usługi asystenta polegały na wspieraniu przez asystenta osoby z niepełnosprawnością w różnych sferach życiowych, w tym:

- wsparciu uczestnika w czynnościach samoobsługowych, w tym utrzymania higieny osobistej;
- wsparciu uczestnika w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wypełnianiu ról w rodzinie;
- wsparciu uczestnika w przemieszczaniu się poza miejscem zamieszkania;
- wsparciu uczestnika w podejmowaniu aktywności życiowej i komunikowaniu się z otoczeniem.

Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”

Wyszczególnienie	ROK	ROK	ROK	ROK
	2021	2022	2023	2024
Liczba uczestników	6	7	7	9
Koszt realizacji Programu	26 207,32 zł	48 703,55 zł	64 415,91 zł	81 220,52 zł

- **Program „Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2024**

Głównym celem Programu było wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

1. dziećmi do ukończenia 16 roku życia posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności lub
2. osobami niepełnosprawnymi posiadającymi:

a) orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo

b) orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem wymienionym w lit. a, zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej.

Program adresowany był do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Program umożliwił uzyskanie doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej oraz sprzyjał odciążeniu opiekunów od codziennych obowiązków łączących się ze sprawowaniem opieki nad osobą z niepełnosprawnością poprzez zapewnienie czasowego zastępstwa w tym zakresie. Dzięki temu wsparciu, osoby zaangażowane na co dzień w sprawowanie opieki nad osobą z niepełnosprawnością dysponowały czasem, który mogły przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw życiowych. Usługi opieki wytchnieniowej służyły również okresowemu zabezpieczeniu potrzeb osoby z niepełnosprawnością w sytuacji, gdy członkowie rodzin lub opiekunowie z różnych powodów nie mogli wykonywać swoich obowiązków. Program był realizowany w formie świadczenia usług opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością.

Program „Opieka wytchnieniowa”

Wyszczególnienie	ROK	ROK	ROK
	2022	2023	2024
Liczba uczestników	0	7	8
Koszt realizacji Programu	0	43 982,40 zł	60 404,40 zł

2.5. Osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego

Osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz te znajdujące się w kryzysie zdrowia psychicznego często wymagają szczególnego wsparcia i zrozumienia. Zaburzenia psychiczne mogą obejmować szeroki wachlarz problemów, takich jak depresja, lęki, zaburzenia osobowości, schizofrenia czy zaburzenia odżywiania. Kryzys zdrowia psychicznego może być spowodowany różnymi czynnikami, takimi jak stres, traumy, utrata bliskiej osoby, problemy w relacjach czy trudności finansowe.

Kluczowe aspekty dotyczące wsparcia:

1. Zrozumienie i empatia: kluczowe jest, aby otoczenie wykazywało zrozumienie i empatię wobec osób cierpiących na zaburzenia psychiczne. Ważne jest, aby nie oceniać i nie stygmatyzować;
2. Dostęp do pomocy profesjonalnej: osoby z zaburzeniami psychicznymi powinny mieć łatwy dostęp do specjalistów, takich jak psychologowie, psychiatrzy czy terapeuci. Wsparcie profesjonalne jest często niezbędne do skutecznego radzenia sobie z problemami;

3. Wsparcie bliskich: Rodzina i przyjaciele odgrywają ważną rolę w procesie zdrowienia. Wspierające otoczenie może pomóc osobie w kryzysie poczuć się mniej osamotnioną;
4. Edukacja: wiedza na temat zaburzeń psychicznych, ich objawów i metod leczenia może pomóc zarówno osobom cierpiącym, jak i ich bliskim w lepszym zrozumieniu sytuacji;
5. Interwencja kryzysowa: w sytuacjach kryzysowych, takich jak myśli samobójcze, ważne jest, aby niezwłocznie skontaktować się z odpowiednimi służbami, które mogą zapewnić potrzebną pomoc;
6. Samopomoc: osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą także korzystać z technik samopomocowych, takich jak medytacja, ćwiczenia fizyczne, zdrowa dieta czy prowadzenie dziennika emocji.

W obszarze usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy w Modryniu oraz w Hrubieszowie z którymi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Werbkowicach współpracuje. Uczestnicy mogą korzystać z wybranej przez siebie formy terapii. Zajęcia odbywają się w różnych pracowniach: pracownia rękodzielnicza, pracownia plastyczna, pracownia muzyczna, pracownia stolarska, pracownia kulinarna, pracownia komputerowa, sala rehabilitacyjna.

2.6 Osoby w kryzysie bezdomności

Kryzys bezdomności to złożony problem społeczny, który dotyka wiele osób w różnych sytuacjach życiowych. Osoby w kryzysie bezdomności mogą być zróżnicowane pod względem wieku, płci, pochodzenia etnicznego i przyczyn, które doprowadziły je do tej sytuacji. Oto kilka kluczowych aspektów dotyczących osób w kryzysie bezdomności:

Przyczyny bezdomności: Bezdomność może mieć wiele przyczyn, w tym:

- Problemy finansowe, takie jak utrata pracy, wysokie koszty życia lub długi.
- Problemy zdrowotne, zarówno fizyczne, jak i psychiczne.
- Przemoc domowa, która zmusza osoby do opuszczenia swojego domu.
- Niskie wsparcie społeczne lub brak rodziny.

Specyfika wiejskiej Gminy powoduje to, że są to pojedyncze przypadki na terenie Gminy Werbkowice jednakże Gmina Werbkowice współpracuje ze Stowarzyszeniem MONAR – Schronisko dla Osób Bezdomnych MARKOT w Chełmie, Stowarzyszenie udziela całodobowego schronienia dla osób bezdomnych oraz z Akademią Innowacji Społecznych Schronisko z usługami

opiekunicy w Gwizdaju. w 2024 roku do Schroniska zostały skierowane 2 osoby. Gmina Werbkowice podjęła stosowne działania w kierunku przystosowania budynku po byłej szkole w miejscowości Terebiń na cele mieszkalnictwa społecznego, wraz z jego wyposażeniem oraz zagospodarowaniem terenu. Wykonanie robót budowlanych w zakresie zagospodarowania przestrzeni przy obiekcie oraz przebudowa, remont i wyposażenie budynku poszkolnego w celu adaptacji na mieszkania socjalne, komunalne, chronione oraz świetlicę środowiskową przeznaczone zostało dla osób zagrożonych bezdomnością, ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

3. Inwentaryzacja

Z przeprowadzonej analizy wydatków Gminy Werbkowice na usługi społeczne wynika, że ich wysokość systematycznie rośnie z roku na rok.

Rosnące zainteresowanie usługami społecznymi wynika z dynamicznych zmian demograficznych, w szczególności ze wzrostu liczby osób starszych i niepełnosprawnych pozostających bez wystarczającego wsparcia ze strony bliskich. Na terenie Gminy Werbkowice realizowane są następujące programy: Asystent osoby z niepełnosprawnością, usługi wytchnieniowe. Ponadto niektórzy mieszkańcy zostają umieszczeni w Domach Pomocy Społecznej z powodu braku rodziny lub niemożności sprawowania nad nimi opieki. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przejmuje wówczas odpowiedzialność za organizację wsparcia oraz finansowanie ich pobytu.

1. Zadania zlecone:

Rodzaj zadania	Wartość zadania
składki zdrowotne	104 695,48 zł
składki emerytalno – rentowe	363 428,18 zł
świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny	4 182 909,21 zł
świadczenia rodzinne – koszty związane z obsługą świadczeń	120 919,98 zł
wydatki związane z kartą dużej rodziny	1 210,00 zł
wynagrodzenie za sprawowanie opieki przez kuratora z kosztami obsługi	16 346,00 zł
Razem:	4 789 508,85 zł

2. Zadania własne

Finansowane w ramach dotacji z budżetu Wojewody

Rodzaj zadania	Wartość zadania
zasiłki stałe	202 637,58 zł
zasiłki okresowe	82 132,39 zł
Zasiłek celowy, pomoc rzeczowa i posiłek „posiłek w szkole i w domu”	134 853,83 zł
ubezpieczenie zdrowotne	14 425,62 zł
stypendia dla uczniów	16 289,56 zł

Razem:	450 338,98 zł
---------------	----------------------

3. Finansowane w ramach budżetu Gminy

Rodzaj zadania	Wartość zadania
zasiłki celowe	48 004,10 zł
Zasiłek celowy, pomoc rzeczowa i posiłek „posiłek w szkole i w domu”	28 853,83 zł
opłata za DPS	581 829,29 zł
usługi opiekuńcze	52 945,83 zł
dodatki mieszkaniowe	27 667,39 zł
działalność Klubu Senior+	52 155,27 zł
wspieranie rodziny (asystent rodziny)	77 843,58 zł
stypendia dla uczniów	3 257,91 zł
Razem:	872 557,20 zł

Łączne wykonanie zadań własnych Gminy i zleconych w 2024 r. w Gminie Werbkowice wyniosły 6 112 405,03 zł

Obecnie finansowanie odbywa się głównie ze środków krajowych oraz z budżetu Gminy. Niemniej jednak w przyszłości planujemy aktywnie ubiegać się o dofinansowania ze środków Unii Europejskiej. Kluczowe dla rozwoju są: dobre zarządzanie środkami publicznymi, rozwój usług społecznych, współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz pozyskiwanie funduszy unijnych.

4. Usługi społeczne w świetle wyników badań ankietowanych

Diagnozowanie potrzeb w zakresie usług społecznych oraz planowanie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych jest możliwe dzięki analizie danych instytucjonalnych oraz przeprowadzeniu badań społeczności lokalnej, które mogą ujawnić występujące na danym terenie problemy oraz potrzeby jej mieszkańców. Jest to o tyle ważne, iż uniemożliwia partycypację społeczności lokalnej w procesie tworzenia planu deinstytucjonalizacji usług społecznych, którego są odbiorcami. Na podstawie wnikliwej diagnozy sytuacji społecznej, sporządzane są cele oraz zadania, do których Gmina będzie dążyć, aby zrealizować założenia Planu.

Niniejsze badanie zostało przeprowadzone pośród mieszkańców gminy Werbkowice. Ankieta była ogólnodostępna zarówno internetowo jak i stacjonarnie w Szkole Podstawowej w Werbkowicach, w Urzędzie Gminy Werbkowice oraz w GOPS Werbkowice. Kwestionariusz składa się z 17 pytań zamkniętych jak i zarówno otwartych, można było w odpowiedzi „inne” udzielić swojej odpowiedzi, która została przedstawiona w formie wyników znajdujących się w powyższym rozdziale. w badaniach wzięło udział 164 osób w tym, 79,27 % kobiet i 17,68 % mężczyzn. Przedział wiekowy w największym procencie 50 % stanowili respondenci od 36-45 lat na drugim miejscu znajdowały się osoby od 46-55 lat 25%.

PYTANIE	DRK	INT	SUM	%
Pytanie 1. Proszę zaznaczyć z listy poniżej wszystkie te obszary życia mieszkańców Gminy Werbkowice, które funkcjonują najlepiej i z których jesteś najbardziej zadowolony/a	118	46	164	
wsparcie dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	28	11	39	23,78%
pomoc społeczna świadczona za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	34	6	40	24,39%
promocja i ochrona zdrowia, w tym dostęp do lekarzy i pielęgniarskiej opieki środowiskowej	27	5	32	19,51%
oferta różnego typu zajęć pozalekcyjnych i aktywności dla młodzieży	51	12	63	38,41%
profilaktyka różnego typu uzależnień dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych	8	4	12	7,32%
wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami (asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, opieka wytchnieniowa)	17	5	22	13,41%
oferta aktywnego spędzania czasu dla seniorów (Klub Senior +)	52	17	69	42,07%
wsparcia dla osób starszych, które potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu (w tym usługi opiekuńcze)	21	5	26	15,85%
oferta kulturalna dostępna dla mieszkańców gminy, w tym dzieci i młodzieży (oferta GOK-u)	50	10	60	36,59%
oferta zajęć sportowych i rekreacyjnych dostępna dla mieszkańców gminy, w tym dzieci i młodzieży (Klub Sportowy „Kryształ”, „Orlik”)	57	12	69	42,07%
aktywność obywatelska mieszkańców i zaangażowanie w sprawy lokalne (KGW)	38	13	51	31,10%
troska mieszkańców o ochronę środowiska	14	3	17	10,37%
wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (GOPS)	11	1	12	7,32%
wsparcie osób bezrobotnych (GOPS)	8	0	8	4,88%
wsparcie dla osób dotkniętych przemocą domową (Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej)	5	2	7	4,27%
lokalny transport	8	3	11	6,71%
Inna odpowiedź...	1	1	2	1,22%

Pytanie 2. Jakie są najważniejsze/ najpoważniejsze problemy występujące w rodzinach w Gminie Werbkowice. Proszę wskazać maksymalnie 6 odpowiedzi.				
ubóstwo i trudna sytuacja materialna	44	12	56	34,15%
przemoc domowa	14	1	15	9,15%
nadużywanie alkoholu lub substancji psychoaktywnych w rodzinie	42	12	54	32,93%
uzależnienie od mediów społecznościowych i Internetu	64	25	89	54,27%
niski poziom kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców	17	5	22	13,41%
brak umiejętności spędzania czasu z dziećmi	47	14	61	37,20%
problemy wychowawcze z dziećmi	24	9	33	20,12%
brak miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, w tym opieki żłobkowej	43	22	65	39,63%
konflikty domowe i brak umiejętności ich rozwiązywania	11	3	14	8,54%
sprawowanie opieki nad osobami zależnymi (starszymi, z niepełnosprawnością, przewlekle chorymi)	28	11	39	23,78%
nierównomierny podział zajęć i obowiązków domowych między rodzicami	15	3	18	10,98%
trudności w dostaniu się do lekarza pierwszego kontaktu i lekarzy specjalistów	22	13	35	21,34%
trudności w dostępie do diagnostyki i odpowiedniej pomocy/terapii dzieci z różnego typu problemami i dysfunkcjami	22	15	37	22,56%
brak jednego miejsca, gdzie można uzyskać informację o dostępnym wsparciu dla rodzin	10	5	15	9,15%
żadne z powyższych	0	2	2	1,22%
Inna odpowiedź...	2	0	2	1,22%
Pytanie 3. Spośród poniższych proszę zaznaczyć maksymalnie 9 usług, których brakuje rodzinom w Gminie Werbkowice				
usługi wspierające rodziców w opiece nad niemowlętami	29	11	40	24,39%
usługi opieki nad dziećmi do lat 3	55	26	81	49,39%
zajęcia edukacyjne dla rodziców, w tym szkolenia i warsztaty wspierające rozwój umiejętności wychowawczych	37	9	46	28,05%
zajęcia wspierające rozwój emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, np. Trening Umiejętności Społecznych lub podobne	34	15	49	29,88%
zajęcia logopedyczne	35	15	50	30,49%
zajęcia edukacyjne i wspomagające dla uczniów z trudnościami w nauce	43	15	58	35,37%
specjalistyczne terapie kompensujące deficyty rozwojowe np. dziecka z ADHD, dziecka w spektrum autyzmu lub inne	20	8	28	17,07%
profilaktyka uzależnień od alkoholu, narkotyków, dopalaczy, Internetu oraz innych rodzajów uzależnień	36	9	45	27,44%
specjalistyczna pomoc dla dzieci i rodzin doświadczających przemocy domowej	17	6	23	14,02%
zajęcia korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy	12	1	13	7,93%
mediacje rodzinne	22	3	25	15,24%
poradnictwo psychologiczne i dla rodzin	39	12	51	31,10%
poradnictwo psychologiczne i prawne w sytuacjach okołorodzowodowych	13	1	14	8,54%
zajęcia aktywizacyjne dla ojców	11	3	14	8,54%
poradnictwo dietetyczno-żywnieniowe dla rodzin	32	9	41	25,00%
wsparcie psychologiczne dla rodziców dzieci z zaburzeniami rozwojowymi i niepełnosprawnościami, w tym grupy wsparcia	17	7	24	14,63%
terapia osób uzależnionych i współuzależnionych	24	7	31	18,90%
psychoterapia par, indywidualna dla dorosłych, dla dzieci i młodzieży	24	9	33	20,12%
asystent rodziny dla rodzin z trudnościami w opiece i wychowaniu dzieci	9	6	15	9,15%
Inna odpowiedź...	1	3	4	2,44%
Pytanie 4. Jakie są najważniejsze problemy osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (seniorów, osób z niepełnosprawnością, przewlekle chorych) – wskaż maksymalnie 4				
niewystarczająca oferta aktywnego spędzania czasu dla seniorów	25	6	31	18,90%
długi czas oczekiwania na rehabilitację lub fizjoterapię albo wysoki koszt w przypadku odpłatnego korzystania z tych usług	70	22	92	56,10%
trudność w zapewnieniu odpowiedniej opieki osobom starszymi i przewlekle chorym w czasie, gdy ich opiekunowie muszą pracować	43	23	66	40,24%
brak odpowiedniej liczby asystentów osób z niepełnosprawnościami	23	7	30	18,29%
wyczerpanie i przemęczenie opiekunów (osób starszych, z	34	12	46	28,05%

niepełnosprawnościami, przewlekle chorych) spowodowane ciągłą opieką i brakiem pomocy z zewnątrz				
konieczność umieszczenia osób starszych w domach pomocy społecznej oddalonych od Gminy Werbkowice.	31	11	42	25,61%
brak oferty usług hospicyjnych dla osób przewlekle lub nieuleczalnie chorych świadczonych w miejscu zamieszkania	26	13	39	23,78%
brak wsparcia dla osób sprawujących opiekę nad swoimi bliskimi w postaci pomocy psychologicznej, grup wsparcia oraz innych	26	10	36	21,95%
brak miejsca, gdzie można uzyskać informację o dostępnym wsparciu dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych	19	3	22	13,41%
brak oferty domów pomocy społecznej na terenie Gminy Werbkowice	14	14	28	17,07%
Inna odpowiedź...	1	2	3	1,83%
Pytanie 5. Spośród poniższych proszę zaznaczyć maksymalnie 7 usług, których brakuje seniorom, osobom z niepełnosprawnościami, osobom przewlekle chorym w Gminie Werbkowice				
rehabilitacja, fizjoterapia, usprawnianie ruchowe w celu poprawy sprawności fizycznej osób o ograniczonej mobilności i sprawności	61	19	80	48,78%
opieka w miejscu zamieszkania świadczona przez odpowiednio przygotowanych opiekunów	60	21	81	49,39%
asystenci dla osób z niepełnosprawnościami	39	13	52	31,71%
dzienny domu pobytu, w którym mogłyby przebywać i być zaopiekowane w ciągu dnia osoby starsze oraz chore, w czasie, gdy ich bliscy pracują	54	19	73	44,51%
usługi o charakterze pielęgnacyjnym w miejscu zamieszkania dla osób, którym trudno wychodzić z domu np. podolog, fryzjer, kosmolog	32	7	39	23,78%
usługi tzw. „złotej rączki” polegające na drobnych naprawach w mieszkaniach i domach osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	39	15	54	32,93%
tzw. rodzinny dom pomocy, prowadzony np. przez organizację pozarządową, w którym może przebywać całodobowo do 8 osób, bez potrzeby umieszczenia w domu pomocy społecznej	30	7	37	22,56%
usługi wytchnieniowe dla opiekunów seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych, aby mogli się zregenerować, odpocząć lub mieć czas na załatwienie swoich spraw	22	6	28	17,07%
usługi hospicyjne świadczone w miejscu zamieszkania osoby chorej	34	18	52	31,71%
grupy wsparcia dla opiekunów seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych	9	4	13	7,93%
wyjazdy/ turnusy rehabilitacyjne i uzdrowiskowe	28	7	35	21,34%
wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	25	10	35	21,34%
usługi dożywiania osób najbardziej niesamodzielnych lub znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji	13	5	18	10,98%
usługi transportowe ułatwiające dotarcie do lekarza lub umożliwiające załatwienie ważnych spraw np. urzędowych	15	13	28	17,07%
aktywne formy spędzania czasu dedykowane seniorom np. Uniwersytet Trzeciego Wieku, kluby seniora, wydarzenia dla seniorów oraz inne	3	3	6	3,66%
wszystkie podane usługi są zapewnione	1	1	2	1,22%
Inna odpowiedź...	0	1	1	0,61%
Pytanie 6. Spośród wymienionych poniżej problemów proszę wskazać maksymalnie 8 najważniejszych, które Pana/Pani zdaniem dotyczą osób młodych w Gminie Werbkowice				
trudności w nauce – osiągają wyniki słabsze niż by chcieli, mają problemy z uczeniem	58	14	72	43,90%
brak miejsc w Gminie Werbkowice, gdzie młodzi ludzie mogą się spotykać	73	35	108	65,85%
agresja ze strony rówieśników i duża liczba zachowań przemocowych wśród młodzieży	44	17	61	37,20%
poczucie osamotnienia, brak znajomych i przyjaciół	33	14	47	28,66%
odrzućenie i wyśmiewanie z powodu różnic w statusie materialnym młodzieży dotyczącym np. jakości telefonu, ubrań, innych rzeczy materialnych	49	16	65	39,63%
brak umiejętności spędzania czasu wolnego przez młodzież	62	20	82	50,00%
problemy w zakresie zdrowia psychicznego	24	12	36	21,95%
przemoc w rodzinach	15	1	16	9,76%
nadużywanie alkoholu	11	5	16	9,76%

nadużywanie dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych	14	5	19	11,59%
uzależnienia od mediów społecznościowych i Internetu	68	25	93	56,71%
brak umiejętności zdrowego odżywiania	31	11	42	25,61%
brak troski o własne zdrowie	23	8	31	18,90%
brak umiejętności zaplanowania własnej ścieżki kariery zawodowej i edukacyjnej	30	12	42	25,61%
niewielki poziom zaangażowania młodych osób w lokalne sprawy	27	10	37	22,56%
brak wiedzy, gdzie można zwrócić się po pomoc w trudnych sytuacjach i problemach	22	13	35	21,34%
niezrozumienie ze strony rodziców	8	2	10	6,10%
Inna odpowiedź...	0	0	0	0,00%
Pytanie 7. Spośród poniższych proszę zaznaczyć maksymalnie 6 usług lub rodzajów zajęć pozaszkolnych, których brakuje dla młodych osób mieszkających w Gminie Werbkowice				
miejsce, w których młodzi ludzie mogą się spotykać oraz je współtworzyć	71	29	100	60,98%
grup młodzieżowych np. drużyny harcerskie, grupy religijne, grupy nieformalne, inne	17	5	22	13,41%
bezpłatne poradnictwo psychologiczne, terapia uzależnień, w tym od alkoholu, substancji psychoaktywnych, Internetu i mediów społecznościowych	38	12	50	30,49%
dostęp do psychiatrii	41	17	58	35,37%
doradztwo zawodowe i pomoc w planowaniu kariery	45	11	56	34,15%
wolontariat dla młodzieży	25	12	37	22,56%
zajęcia sportowe	24	11	35	21,34%
nauka języków obcych	69	27	96	58,54%
zajęcia wyrównawcze z przedmiotów szkolnych sprawiających trudności	37	14	51	31,10%
zajęcia komputerowe/informatyczne/programowanie	22	9	31	18,90%
zajęcia teatralne, zajęcia muzyczne, zajęcia taneczne, zajęcia plastyczne	22	17	39	23,78%
Inna odpowiedź...	0	1	1	0,61%
Pytanie 8. Spośród wymienionych poniżej problemów proszę wskazać najważniejsze, które Pana/Pani zdaniem dotyczą usług z zakresu kultury, sportu i rekreacji				
oferta kulturalna, oferta aktywności i zajęć sportowych, oferta rekreacji i spędzania wolnego czasu jest w małym stopniu dopasowana do oczekiwań mieszkańców	81	30	111	67,68%
brak jest miejsca, gdzie można uzyskać całościową informację na temat oferty i wydarzeń kulturalnych, spędzania czasu wolnego, aktywności i zajęć sportowych na terenie gminy	55	22	77	46,95%
Inna odpowiedź...	0	1	1	0,61%
Pytanie 9. Spośród poniższych proszę zaznaczyć maksymalnie 3 stwierdzenia, z którymi się Pan/Pani zgadza				
oferta kulturalna dla mieszkańców w większym stopniu powinna uwzględniać specyfikę różnych grup wiekowych	48	27	75	45,73%
oferta kulturalna powinna w większym stopniu uwzględniać zajęcia artystyczne dla dzieci np. teatralne, muzyczne, taneczne, plastyczne oraz inne	31	9	40	24,39%
oferta zajęć sportowych dla mieszkańców w większym stopniu powinna uwzględniać specyfikę różnych grup wiekowych	37	11	48	29,27%
oferta zajęć rekreacyjnych i spędzania czasu wolnego w większym stopniu powinna uwzględniać specyfikę różnych grup wiekowych	45	16	61	37,20%
w każdej miejscowości powinno być więcej miejsc ułatwiających spędzanie czasu wolnego np. parki, skwery, miejsca do grillowania, place zabaw, siłownie na powietrzu itp.	47	18	65	39,63%
powinny powstać ścieżki rowerowe w Gminie Werbkowice	49	24	73	44,51%
Inna odpowiedź...	0	3	3	1,83%
Pytanie 10. Spośród wymienionych poniżej problemów proszę wskazać te, które występują w Gminie Werbkowice w zakresie aktywności obywatelskiej oraz integracji społecznej i zawodowej				
niski poziom integracji i aktywności obywatelskiej mieszkańców gminy	70	25	95	57,93%
brak miejsca i odpowiedniej oferty wsparcia lokalnych liderów, którzy chcą aktywnie działać na rzecz swojej społeczności	40	11	51	31,10%

zbyt mało organizacji pozarządowych działających na terenie gminy	49	277	326	198,78%
wysoki poziom bezrobocia mieszkańców	48	10	58	35,37%
brak oferty zatrudnieniowej aktywizującej dorosłe osoby z różnego typu niepełnosprawnościami	37	18	55	33,54%
Inna odpowiedź...	0	2	2	1,22%
Pytanie 11. Spośród poniższych proszę zaznaczyć maksymalnie 4 usługi, których brakuje, a które wspierają rozwój aktywności obywatelskiej oraz integrację społeczną i zawodową				
usług i działań wspierających integrację mieszkańców np. spotkania międzypokoleniowe, inicjatywy dla mieszkańców z różnych części gminy oraz inne	55	13	68	41,46%
szkolenia, warsztaty, doradztwo dla istniejących organizacji pozarządowych w celu ich większej profesjonalizacji i rozwoju	44	21	65	39,63%
działań aktywizujących osoby biernie zawodowo, które aktualnie nie są zainteresowane podjęciem pracy	39	13	52	31,71%
tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, w tym organizacjach pozarządowych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym	38	17	55	33,54%
usługi wsparcia dla osób chorujących psychicznie np. Środowiskowy Dom Samopomocy, grupy wsparcia, grupy samopomocowe	29	16	45	27,44%
usługi mieszkaniowe np. tzw. mieszkania treningowe lub wspomagane, w których czasowo mogą zamieszkać: młode osoby, które uczą się samodzielnego życia po opuszczeniu pieczy zastępczej, osoby z	26	12	38	23,17%
niepełnosprawnościami lub chorujące psychicznie, osoby w kryzysie bezdomności lub inne	2	6	8	4,88%
Inna odpowiedź...	0	1	1	0,61%
Pytanie 12. Jakie problemy w zakresie ochrony środowiska dotyczą mieszkańców Gminy Werbkowice. Wskaż maksymalnie 3.				
niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i ekologii	52	15	67	40,85%
brak nawyków i umiejętności mieszkańców sprzyjających oszczędzaniu zasobów np. wody, energii oraz innych	43	15	58	35,37%
niewystarczający poziom segregacji odpadów	33	9	42	25,61%
zanieczyszczenie powietrza smogiem, w szczególności w okresie jesienno-zimowym	30	16	46	28,05%
brak troski o wygląd i estetykę w okolicy miejsca zamieszkania	34	14	48	29,27%
brak powtórnego wykorzystania sprawnych rzeczy i urządzeń oraz nadmierne zastępowanie ich nowymi	23	13	36	21,95%
wypalanie traw, palenie śmieci, wywożenie śmieci do rowów/ lasu	45	17	62	37,80%
Inna odpowiedź...	0	2	2	1,22%
Pytanie 13. Jakich usług wspierających ochronę środowiska brakuje w Gminie Werbkowice. Zaznacz maksymalnie 3.				
działania świadomościowe, edukacyjne w tym akcje informacyjne zwiększające świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i ekologii	50	17	67	40,85%
akcje informujące mieszkańców o różnych możliwościach pozyskania dofinansowania np. na wymianę pieców, termomodernizację budynków, instalację fotowoltaiki oraz inne	48	18	66	40,24%
nauka praktycznych sposobów oszczędzania wody, energii elektrycznej, energii cieplnej	61	24	85	51,83%
bardziej zdecydowane egzekwowanie przepisów dotyczących sposobów ogrzewania mieszkań i domów w celu skutecznego wyeliminowania spalania śmieci	24	16	40	24,39%
Inna odpowiedź...	1	2	3	1,83%
Pytanie 14. Zakładając, że w najbliższych latach w Gminie Werbkowice usługi społeczne dla mieszkańców będą systematycznie rozwijane, a zatem potrzeba będzie więcej pieniędzy na usługi w Gminie Werbkowice?. Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź;				
wszystkie usługi społeczne powinny być całkowicie bezpłatne dla mieszkańców	62	15	77	46,95%
wszystkie usługi społeczne powinny być tylko częściowo płatne dla mieszkańców tak, aby mogli z nich skorzystać a pieniądze nie stanowiły bariery	35	8	43	26,22%

niektóre usługi powinny być bezpłatne np. jeśli osób potrzebujących nie stać na nie. Ale tam, gdzie to możliwe należy wprowadzić częściową odpłatność, aby mieszkańcy uczestniczyli w finansowaniu usług społecznych	16	18	34	20,73%
trudno powiedzieć/ nie mam zdania	6	5	11	6,71%
Pytanie 15. Jednym ze sposobów rozwijania usług społecznych w lokalnych społecznościach jest utworzenie Centrum Usług Społecznych (tzw. CUS). CUS między innymi koordynuje rozwój usług społecznych, pozyskuje środki zewnętrzne na finansowanie usług, stanowi miejsce informacji o dostępnych usługach dla wszystkich mieszkańców. CUS w praktyce tworzony jest z przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej. Czy w Gminie Werbkowice powinno być utworzone Centrum Usług Społecznych? Proszę zaznaczyć jedną z odpowiedzi.				
zdecydowanie uważam, że w naszej gminie powinno zostać utworzone Centrum Usług Społecznych	35	9	44	26,83%
wydaje mi się, że w naszej gminie powinno zostać utworzone Centrum Usług Społecznych, ale zbyt mało wiem na ten temat	26	10	36	21,95%
wydaje mi się, że w naszej gminie nie ma potrzeby tworzenia Centrum Usług Społecznych, ale zbyt mało wiem na ten temat	19	7	26	15,85%
zdecydowanie uważam, że w naszej gminie nie powinno być tworzone Centrum Usług Społecznych	6	11	17	10,37%
trudno powiedzieć/ nie mam zdania	32	9	41	25,00%
Pytanie 16. Płeć				
kobieta	100	30	130	79,27%
mężczyzna	17	12	29	17,68%
nie chcę podawać	1	4	5	3,05%
Pytanie 17. w jakim przedziale wiekowym Pan/Pani jest obecnie. Proszę wybrać jedną odpowiedź				
poniżej 25 lat	0	3	3	1,83%
26-35 lat	15	8	23	14,02%
36-45 lat	65	17	82	50,00%
46-55 lat	28	13	41	25,00%
56-65 lat	8	4	12	7,32%
powyżej 65 lat	1	8	9	5,49%

Mieszkańcy gminy Werbkowice, którzy wzięli udział w badaniu twierdzą, iż największym problemem wśród rodzin z dziećmi jest obecnie uzależnienie od mediów społecznościowych i internetu. W naszej Gminie Werbkowice w szczególnej mierze brakuje usług takich jak: zajęcia edukacyjne i wspomagające dla uczniów z trudnościami w nauce, zajęcia wspierające rozwój emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, psychoterapia dla dzieci i młodzieży oraz zajęcia logopedyczne. Uczestnicy badania również odpowiedzieli, iż brakuje: poradnictwa psychologicznego dla rodzin oraz profilaktyki uzależnień od alkoholu, narkotyków, dopalaczy, internetu oraz innych rodzajów uzależnień, zajęcia edukacyjne dla rodziców, w tym szkolenia i warsztaty wspierające rozwój umiejętności wychowawczych, psychoterapia par, specjalistyczna pomoc dla dzieci i rodzin doświadczających przemocy domowej oraz asystent rodziny dla rodzin z trudnościami w opiece i wychowaniu, wsparcie psychologiczne dla rodziców dzieci z zaburzeniami rozwojowymi i niepełnosprawnościami. Badanych zapytano również jakich usług brakuje seniorom, osobom z niepełnosprawnościami czy przewlekle chorymi. W pierwszej kolejności wskazali na rehabilitację, fizjoterapię, usprawnianie ruchowe w celu poprawy

sprawności fizycznej osób o ograniczonej mobilności i sprawności, a następnie na opiekę w miejscu zamieszkania świadczoną przez odpowiednio przygotowanych opiekunów, dzienny dom pobytu, w którym mogłyby przebywać i być zaopiekowane w ciągu dnia osoby starsze oraz chore, w czasie, gdy ich bliscy pracują, wyjazdy/ turnusy rehabilitacyjne i uzdrowiskowe, usługi tzw. „złotej rączki” polegające na drobnych naprawach w mieszkaniach i domach osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, usługi o charakterze pielęgnacyjnym w miejscu zamieszkania dla osób, którym trudno wychodzić z domu. Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego Usługi transportowe ułatwiające dotarcie do lekarza lub umożliwiające załatwienie ważnych spraw np. urzędowych, asystenci dla osób z niepełnosprawnościami. Rodzinny dom pomocy, prowadzony np. przez organizację pozarządową, w którym może przebywać całodobowo do 8 osób, bez potrzeby umieszczenia w domu pomocy społecznej. Usługi wytchnieniowe dla opiekunów seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych aby mogli się zregenerować, odpocząć lub mieć czas na załatwienie swoich spraw, usługi hospicyjne świadczonych w miejscu zamieszkania osoby chorej, usługi dożywiania osób najbardziej niesamodzielnych lub znajdujących się w trudniejszej sytuacji.

5. Rekomendacje

Poniżej opisano rekomendacje, które przedstawiają cele i kierunki podejmowanych działań w poszczególnych obszarach interwencji, tj. rodzina i dzieci, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego, które powstały podczas prac nad tworzeniem LPDI.

Rodzina i dzieci

- zapewnienie pomocy psychologicznej, poradnictwa specjalistycznego i wsparcia terapeutycznego dla rodzin i dzieci wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;
- wspieranie rodziców w wychowaniu dzieci w kryzysie;
- organizacja zajęć dodatkowych w placówkach oświaty;
- zatrudnienie większej ilości specjalistów na etapie przedszkolnym i szkolnym;
- wyposażenie placówek oświatowych w gabinety specjalistyczne, pomoce dydaktyczne;
- możliwość skorzystania z dobrowolnej mediacji dla rodziców.

Osoby starsze

- zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób starszych: usługi opiekuńcze, asystenckie, wytchnieniowe, wolontariat;
- działania ukierunkowane na aktywizację osób starszych: wolontariat, klub seniora, spotkania integracyjne w tym między pokoleniowe, senioralia, klub czytelnika książek, warsztaty kulinarne, rękodzieła, wyjazdy integracyjne;
- zwiększenie dostępności do usług specjalistycznych, ochrony zdrowia psychicznego, bezpieczeństwa, psychologicznych, prawnych, profilaktyki zdrowia;
- wzmocnienie poczucia sprawczości: rada seniorów, angażowanie w inicjatywy społeczne;
- wsparcie osób najbliższych, osób starszych obciążonych opieką: edukacja społeczna, pomoc wolontariuszy, grupa wsparcia, konsultant kryzysowy, pielęgniarka środowiskowa, kursy pielęgnacji i opieki nad osobami starszymi;
- uruchamianie mieszkań treningowych i wspomaganych z koszykiem usług jako jednej z form opieki i wsparcia osób starszych w codziennym funkcjonowaniu.

Osoby z niepełnosprawnościami

- działania ukierunkowane na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych;
- zwiększenie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami;
- zwiększenie dostępności do wsparcia specjalistycznego;

- rozwój opieki wytchnieniowej w formie dziennej wspierającej członków rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami;
- punkty pomocy doraźnej punkty wydawania żywności czy odzieży, punkty poradnictwa;

Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie zdrowia psychicznego

- realizacja programów profilaktycznych w obszarze uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych, a także w zakresie zachowań ryzykownych, agresji oraz cyberprzestrzeni
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze;
- mieszkania wspomagające i treningowe

6. Cele i obszary interwencji

Cele Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2025-2030 w Gminie Werbkowice zostały opracowane na podstawie danych, które wynikają z badań społecznych, z których wnioski znajdują się w poprzednich rozdziałach.

Obszary interwencji

I. Rodziny z dziećmi

II. Osoby starsze.

III. Osoby z niepełnosprawnościami.

IV. Osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego.

W ramach każdego obszaru interwencji określono planowane działania, rezultaty, odbiorców, realizatorów oraz możliwe źródła finansowania.

6.1. Rodziny z dziećmi

Rezultaty	Kierunki działań
<ol style="list-style-type: none"> 1.) Usprawnienie systemu pomocy rodzinom w zakresie spełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej. 2.) Przystosowanie funkcjonowania środowiska, w którym dorasta dziecko, do działań wspierających jego rozwój. 3.) Usprawnienie i rozwinięcie systemu pieczy zastępczej.	<ol style="list-style-type: none"> 1.) Wsparcie psychologiczne dla rodzin z dziećmi. 2.) Działania edukacyjne, profilaktyczne i interwencyjne w zakresie przeciwdziałania przemocy. 3.) Stworzenie miejsca spotkań dla młodzieży z terenu Gminy Werbkowice. 4.) Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz rodziny, w tym poprzez udział w szkoleniach i superwizji. 5.) Organizacja wydarzeń profilaktycznych, zwiększających wiedzę społeczeństwa na temat zjawiska przemocy domowej, jego negatywnych konsekwencji oraz możliwych działań w przypadku doświadczenia lub bycia świadkiem tego zjawiska. 6.) Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. 7.) Stworzenie dodatkowych miejsc spotkań w gminie.

<p>Odbiorcy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Osoby i rodziny potrzebujące wsparcia, w tym: <ol style="list-style-type: none"> 1) dzieci i młodzież wymagająca wsparcia, 2) rodzice wymagający wsparcia, 3) osoby potrzebujące interwencji kryzysowej, 4) osoby doświadczone przemocą lub pokrzywdzone przestępstwem, 5) osoby zagrożone uzależnieniami,   1) Otoczenie rodzin 2) Kadra i personel świadczący usługi społeczne
<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podmioty działające w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy.
<p>Główne źródła finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki z budżetu gminy, • Środki publiczne krajowe. • Środki UE

6.2. Osoby starsze

Rezultaty	Kierunki działań
<ol style="list-style-type: none"> 1.) Eliminacja barier społecznych i promowanie równości społecznej dla seniorów. 2.) Rozwój oferty aktywizacji osób starszych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.) Utworzenie miejsca umożliwiającego integrację i aktywizację społeczną osób z niepełnosprawnościami. 2.) Organizacja integracyjnych zajęć międzypokoleniowych. 3.) Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin i osób sprawujących funkcję opiekuna faktycznego osoby starszej.
<p>Odbiorcy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. osoby starsze, w tym chorujące, 2. otoczenie osób starszych wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu 3. kadra i personel świadczący usługi społeczne 	

<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podmioty działające w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób starszych
<p>Główne źródła finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki z budżetu gminy, • Środki publiczne krajowe. • Środki UE

6.3. Osoby z niepełnosprawnościami

Rezultaty	Kierunki działań
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój oferty aktywizacji osób z niepełnosprawnościami. • Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów. • Zwiększenie różnych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami. 2. Kontynuacja współpracy z Środowiskowym Domem Samopomocy w Hrubieszowie. 3. Kontynuacja współpracy z Środowiskowym Domem Samopomocy w Modryniu 4. Kontynuacja współpracy z Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z niepełnosprawnością intelektualną Koło w Werbkowicach 5. Zwiększenie liczby usług świadczonych na terenie Gminy Werbkowice. 6. Realizacja Programu „Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego 7. Realizacji Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego
<p>Odbiorcy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osoby z niepełnosprawnościami • Otoczenie osób niepełnosprawnych • Kadra i personel świadczący usługi 	

<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podmioty działające w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy
<p>Główne źródła finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki z budżetu gminy, • Środki publiczne krajowe, • Środki UE

6.4. Osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego

Rezultaty	Kierunki działań
<p>1.) Zwiększenie świadomości i promocja zdrowego stylu życia w społeczności, obejmującego aspekty fizyczne i psychiczne.</p> <p>2.) Poprawa jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego.</p>	<p>1. Usprawnienie dostępu do usług zdrowotnych, szczególnie w zakresie zdrowia psychicznego dla społeczności Gminy.</p> <p>2. Kontynuacja współpracy z Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia Zdrowia Psychicznego w Hrubieszowie</p> <p>3. Kontynuacja współpracy z Niepubliczny Zakład opieki Zdrowotnej Ośrodek Profilaktyki , Diagnozy i Terapii Zdrowia Psychicznego w Hrubieszowie</p> <p>4. Zapewnienie dostępu do kompleksowych usług społecznych dla rodzin i otoczenia np. przez rozwój opieki wytchnieniowej, prowadzenie grup samopomocowych i wsparcia, szkolenia, wsparcie specjalistów, usługi interwencji kryzysowej, wsparcie informacyjne i edukacyjne.</p>
<p>Odbiorcy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby z zaburzeniami psychicznymi, • osoby w kryzysie psychicznym, • otoczenie osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym np. opiekunowie faktyczni, • kadra i personel świadczący usługi społeczne. 	

Realizatorzy:

- podmioty działające w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych

Główne źródła finansowania:

- środki z budżetu gminy,
- środki publiczne krajowe,
- Środki UE

7. PODSUMOWANIE I MONITORING

Powyższy Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Werbkowice stanowi początek zmian w zakresie tradycyjnych usług społecznych na inicjatywy, które poprzez swoje indywidualne dostosowania oraz personalizację mogą w precyzyjny sposób zaspokoić potrzeby lokalnej społeczności. Wnioski jakie zostały wyciągnięte ze sporządzonej diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej wychodzą naprzeciw swoim mieszkańcom, co stanowi potencjał do wdrożenia na jej terenie idei deinstytucjonalizacji usług społecznych. Określone w planie obszary, cele oraz działania wyznaczają fundament w kierunku rozwoju Gminy Werbkowice, natomiast działania stanowią zakres inicjatyw, których podjęcie umożliwi realizację niniejszego planu. Wdrażanie oraz kontrolowanie tego procesu będzie możliwe dzięki precyzyjnie określonym wskaźnikom monitoringowym, a systematyczny monitoring zapewni możliwość adaptacji planu do zmieniających się warunków społecznych.

8. WSKAŹNIKI MONITORINGU

Monitoring wskaźników określonych dla każdego z obszarów inwentaryzacji będzie prowadzony na bieżąco. Na koniec obowiązywania Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lat 2025-2030 zostanie opracowany raport z jego realizacji, który następnie zostanie przedłożony Wójtowi Gminy Werbkowice oraz Gminnej Radzie.

Lp.	Nazwa wskaźnika
1. Rodziny z dziećmi	
1.	Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną.
2.	Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych asystenturą rodziną.
3.	Liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym.
4.	Liczba zorganizowanych działań na rzecz osób i rodzin w celu rozwoju ich aktywności
5.	Liczba funkcjonujących placówek wsparcia dziennego.
2. Osoby starsze	
1.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi.
2.	Liczba rodzin objętych opieką wytchnieniową.
3. Osoby niepełnosprawne	
1.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi.
2.	Liczba osób objętych usługami asystenta osoby niepełnosprawnej.
3.	Liczba rodzin objętych opieką wytchnieniową.
2. Osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego	
1.	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie zdrowia psychicznego, które korzystały z usług.
2.	Liczba działań na rzecz promocji zdrowia psychicznego i zwiększenie świadomości społecznej.
3.	Liczba pracowników socjalnych, którzy podnieśli swoje kompetencje w zakresie świadczenia usług na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Formularz do składania uwag, wniosków i opinii do projektu Lokalny Plan Rozwoju Usług
Społecznych i Deinstytucjonalizacji Gminy Werbkowice na lata 2025 – 2030

1. Imię i nazwisko osoby składającej formularz:

.....

2. Adres: .....

3. Telefon/e-mail: .....

Lp.	Wskazanie punktu/numeru strony w analizowanym dokumencie	Treść, uwagi, opinie, wnioski	Uzasadnienie
1			
2			
3			
4			

Podpis (czytelny) i data osoby składającej formularz:

.....

KLAUZULA INFORMACYJNA DOTYCZĄCA PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH

W związku z realizacją wymogów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, tzw. „RODO”) zgodnie z art. 13 ust.1 i 2, informujemy o zasadach przetwarzania Pani/Pana danych osobowych w Urzędzie Gminy w Werbkowicach i o przysługujących Pani/Panu prawach z tym związanych.

1. Administratorem danych osobowych w Urzędzie Gminy Werbkowice jest Wójt Gminy Werbkowice z siedzibą w Werbkowicach, Zamojska 1, 22-550 Werbkowice, tel. 846572080, e-mail: ug@werbkowice.pl,

2. Administrator wyznaczył inspektora ochrony danych, z którym można się kontaktować poprzez e-mail: rodo@werbkowice.pl lub pisemnie na adres administratora.

3. Pani/Pana dane osobowe przetwarzane będą w celu **realizacji zadań i obowiązków w szczególności w toku postępowań, wynikających z przepisów prawa** zgodnie z art. 6 ust.1 lit. c RODO w związku:

- ustawą z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego,
- rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków,
- przepisem wskazanym w piśmie przewodnim, do którego dołączamy niniejszą klauzulę.

4. Pani/Pana dane mogą być udostępniane podmiotom uprawnionym do ich otrzymania na mocy przepisów prawa, a także podmiotom obsługującym systemy informatyczne urzędu, na podstawie umów powierzenia przetwarzania danych.

5. Pani/Pana dane osobowe będą przez nas przetwarzane przez okres niezbędny do realizacji celów przetwarzania, a następnie dla wypełnienia obowiązku archiwizacji dokumentów wynikającego z ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, który wynosi 5 lat.

6. Podanie przez Panią/Pana danych osobowych jest wymogiem ustawowym. w określonych przypadkach zbierane są dodatkowe dane osobowe (np. numery telefonu, adresy poczty elektronicznej e-mail) w celu ułatwienia kontaktu petenta z urzędem i wówczas wymagana jest zgoda petenta.

7. w ramach postępowań prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego oraz przepisów RODO posiada Pani/Pan prawo żądania od Administratora dostępu do swoich danych osobowych oraz prawo do ich sprostowania.

8. Ma Pani/Pan prawo wniesienia skargi do organu nadzorczego – Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

9. Pani/Pana dane nie będą poddane zautomatyzowanemu podejmowaniu decyzji (profilowaniu), polegającego na wykorzystaniu danych osobowych do oceny niektórych czynników osobowych osoby fizycznej, w szczególności: do analizy lub prognozy aspektów dotyczących efektów pracy tej osoby fizycznej, jej sytuacji ekonomicznej, stanu zdrowia, osobistych preferencji, zainteresowań, wiarygodności, zachowania, lokalizacji lub przemieszczania się.

10. Administrator nie będzie przetwarzać danych osobowych w innym celu niż cel, w którym dane osobowe zostały zebrane na podstawie przepisów prawa.

11. Pani/Pana dane nie będą przekazywane do państw spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego (do krajów innych niż kraje Unii Europejskiej oraz Islandia, Norwegia i Liechtenstein).

12. Informujemy ponadto, iż w stosunku do danych osobowych które są przetwarzane na podstawie Państwa zgody – mają Państwo prawo w dowolnym momencie wycofać zgodę na przetwarzanie danych osobowych. Wycofanie zgody nie wpływa na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej wycofaniem. Wycofanie zgody może zostać dokonane w takiej samej formie, w jakiej została udzielona zgoda.